

Фаріде. Роман-апокриф

КУПИТИ

Той, хто врятував одне людське життя, — врятував цілий світ.

Про це не знає дівчинка, що живе в маленькому кримському Селищі. Проте під час Другої світової війни вона рятує єврейських дітей від неминучої смерті.

А на цілу епоху пізніше її, вже стару жінку, розшукали 80 врятованих нею дорослих людей.

І вона стала праведницею світу — забутою, закатава-ною як нацистами, так і радянським режимом. Це — факт.

Все інше — апокриф, вигадка автора. Узагальнена і суб'єктивна. Як узагальненими і дещо фантазмагоричними є і Селище, і всі його мешканці, переплетені між собою, мов виноградні лози.

Автор не претендує на лаври історика. Лише — на найменший «язичок» найменшого дзвоника, який бринить серед ночі голосами тисяч вигнанців: «я-по-вер-нись-я-по-вер-нись...» — і нагадує, що наш ДІМ завжди з нами. З нього може вигнати ворог, але ніхто не може його відняти.

Якщо ти віриш у повернення!

Ірен РОЗДОБУДЬКО

Фаріде

НОРА • ДРУК

Ірен РОЗДОБУДЬКО

ФАРІДЕ

Роман-апокриф

Київ
Нора-Друк
2021

Повне або часткове копіювання тексту твору, переклад, розміщення твору або його перекладів на сайтах та інших Інтернет-ресурсах, будь-яке інше його використання без письмового дозволу правовласника ТОВ «Видавництво «НОРА-ДРУК» суворо заборонені. Порушення заборони тягне за собою відповідальність згідно із чинним законодавством.

Роздобудько Ірен

Фаріде. Роман-апокриф. / Ірен Роздобудько. — Київ : Нора-Друк, 2021.

ISBN 978-966-688-069-0. (ePub)

Той, хто врятував одне людське життя, — врятував цілий світ.

Про це не знає дівчинка, що живе в маленькому кримському Селищі. Проте під час Другої світової війни вона рятує єврейських дітей від неминучої смерті.

А на цілу епоху пізніше її, вже стару жінку, розшукали 80 врятованих нею дорослих людей.

І вона стала праведницею світу — забутою, закатованою як нацистами, так і радянським режимом. Це — факт.

Все інше — апокриф, вигадка автора. Узагальнена і суб'єктивна. Як узагальненими і дещо фантазмагоричними є і Селище, і всі його мешканці, переплетені між собою, мов виноградні лози.

Автор не претендує на лаври історика. Лише — на найменший «язичок» найменшого дзвоника, який бринить серед ночі голосами тисяч вигнанців: «я-по-вер-нись-я-по-вер-нись...» — і нагадує, що наш ДІМ завжди з нами. З нього може вигнати ворог, але ніхто не може його відняти.

Якщо ти віриш у повернення!

© Ірен Роздобудько, текст, 2021.

© Нора-Друк, 2021.

ISBN 978-966-688-068-3 (палітурка)

ISBN 978-966-688-069-0 (ePub)

Від автора

Я ПОВЕРНУСЬ!

ЧАСТИНА ПЕРША

ЧАСТИНА ДРУГА

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА

ЧАСТИНА П'ЯТА

Від автора

У героїні цієї історії є непрямий прототип – кримсько-татарська дівчина, котра під час окупації Криму нацистами врятувала єврейських дітей від розстрілу. А на цілу епоху пізніше її розшукали врятовані нею люди і вона, вже жінка похилого віку, стала «праведницею світу» — забутою, закатованою і фашистським, і радянським режимами. Це факт.

Все інше — апокриф, вигадка автора.

Апокриф, узагальнений і суб'єктивний. Як узагальненими і дещо фантазмагоричними є і Селище, і всі його мешканці, переплетені між собою, мов виноградні лози.

Автор не претендує на лаври історика. Швидше за все — на найменший «язичок» найменшого дзвоника, який бринить серед ночі голосами тисячі вигнанців: «я-по-вер-нись-я-по-вер-нись...» — і нагадує, що наш ДІМ завжди з нами.

З нього може вигнати ворог, але його не можна відняти.

Якщо ти віриш у повернення!

Я ПОВЕРНУСЬ!

(замість синописиса)

*...У той день до Селища
приїхала родина з акордеоном
і закінчився збір винограду.
А ранком Марієтта,
жінка ще не стара, аби вірити в дива,
почула, як з мечеті
лине спів муедзина.
І не було нічого кращого за цей спів,
під час якого з неба,
немов з плечей красуні-нареченої,
повільно спадає фирланта
і тремтливі хмари розжевіють,
оголені й безборонні,
осипаючи у виноградники бліді зірки.
А перед тим, як Марієтта
несподівано почула зі шпилю мечеті
голос муедзина,
Сара подумала, що в старості
їй доведеться якийсь час жити без Марієтти,
найкращої подруги.
Цього самого ранку, коли до Селища
приїхала
родина з акордеоном,
іще до того, як
Марієтта несподівано почула
з давно зруйнованого шпилю мечеті
голос муедзина,
а Сара подумала, що в старості
їй доведеться якийсь час жити без Марієтти,
а Саліха послала Фаріде*

на подвір'я розвішувати білизну,
мати поштарки Клавдії
мастила лайном стіну у світлиці,
занурюючи руку в горщик...

...Цього самого ранку, коли до Селища
приїхала родина з акордеоном,
ще до того, як
Марієтта
несподівано почула голос муедзина,
а Сара
подумала, що в старості їй доведеться
якийсь час жити без Марієтти,
а Саліха
послала Фаріде на подвір'я
розвішувати білизну,
а мати поштарки
Клавдії
мастила стіни лайном,
Тимур
з товаришами лежав на гребені рівчака
в очікуванні, коли картопля спечеться.
І згадував свій сон...

Про те, як...

...Фаріде, скинувши тягар старості з ніг,
мчить на пагорб,
зриваючи з голови
весільне покривало — аби встигнути!
І встигає...
Юні чоловіки обертаються —
і той, чиє обличчя
мить тому чорніло дощовою хмарою,
розкриває руки-крила.
Краде її, вихоплює з весільного виру,
здіймає високо-високо і вносить до автобуса...
А то вже не автобус, а човен у золотому морі!

І всі дорогі серцю гості — там.
Рустем обіймає щасливу Баширу у весільній фирланті.
Амет — Анелю, вбрану як наречена.
Аглікамал здійсмає очі, милується дітьми,
світиться любов'ю.
Сара колихає новонародженого сина.
Адам грає на скрипочці.
Енвер опускається на коліна перед Саліхою —
вперше в житті цілує руки дружини,
і та плаче щасливими сльозами.
Клавдія безупинно говорить зі своєю матір'ю,
гладить її по голові і знову
говорить,
говорить,
говорить,
і мати чує й розуміє її...
А позаду Тимур із Шуркою
розгортають мапу,
де позначені давні таврійські скарби...
Є тут і Леоніда,
що живе на землі тисячу років.
Вона посміхається
І промовляє всі дев'яносто дев'ять
імен Аллаха,
серед яких обрала для Фаріде
Ад-Дара, Аль-Гаді, Аль-Мугайміна,
Аль-Фаттаха, Аль-Гафура,
Аль-Мукіта і Аль-Хакама.

Вона тримає в ківшику долонь
білий камінь — Селище.
І повільно загинає пальці — аби ніхто
не відібрав його, не кинув під ноги чужинцям.
І всі посміхаються Фаріде,
кивають — ми тут, з тобою.
Ти повернулась!
Ти нарешті повернулась...

ЧАСТИНА ПЕРША

1930 рік

Літо видалося млосним, як сон після полудня.

Довгим, як нитка меду, що тече з дерев'яної ложки нескінченною бурштиною цівкою.

Умиротвореним, як море перед грозою.

Такого безвітряного і духмяного літа із хмільним ароматом стиглих ягід давно не було.

Всі ходили мов п'яні, а у дітей підошви були сизими від розчавленого винограду.

Отари овець мляво стікали з гір разом із такими само розмореними сонцем хмарами.

У той день до Селища приїхала родина з акордеоном і закінчився збір винограду.

Уродило його стільки, що норму було перевиконано на двадцять відсотків.

А над кожним подвір'ям кружляв солодкий аромат, сповнений гудінням бджіл.

Тим ранком Марієтта, жінка ще не стара, аби вірити в дива, почула, як з боку незвідь-чому вцілілої мечеті лине спів муедзина. І не було нічого кращого за цей спів, під час якого з неба, немов з плечей красуні-нареченої, повільно спадає фирланта — весільне покривало з газової тканини. І тремтливі хмари рожевіють, оголені й безборонні, осипаючи у виноградники бліді зірки.

Заклик до молитви давно вже не лунає над Селищем.

А муедзин, Алім-ага, тепер служить писарем при РАГСі. Йому залишили коня на випадок, коли треба роз'їжджати по району, вести облік народжених чи померлих або перекладати щось із кримськотатарської для начальства.

А начальства тут багато.

Селиться воно в покинутих хатах заможних родин, що давно виїхали до Туреччини. Приїжджають на благодатне повітря родини

військових, відпочивають поранені в боях, вигріваючи на сонці хворі легені, — але то все ближче до моря, до палаців «колишніх», з яких зроблено санаторії і будинки відпочинку.

Проте і тут, у Селищі, захищеному серед гір, поволі оживають закинуті хати, мерехтять уночі каганцями. Про «електрику» сперечаються — чи потрібна вона в цій недосяжній для її повітряних щупальців місцині.

В кінці вулиці, де стоїть будинок Марієтти, хату ще не заселено. Адже кажуть люди, що саме там, біля пагорба, ходить-бродить тінь цариці Феодори Сугдейської, що загинула «на цьому самому місці» — на пагорбі, який раніше був високою горою.

Люди обходять пагорб стороною, мовляв, там така трава, що стогне під ногами. І присягаються, що чули це на власні вуха! Дорослим туди ходити — зась. Проте для місцевої дітлашні це найкраще місце для спостережень — що у кого робиться на подвір'ї.

Амет, восьмирічний ватажок дитячої зграї, сьогодні прокинувся рано.

Так рано, що побачив, як батько справляє намаз, підстеливши під коліна побитий мілля і часом килимок. Насупився, адже дивно виходить: тато ж особисто їздив до міста по піонерський галстук для сина! Заборонив навіть питати про Аллаха, а сам...

Турбувати зайнятого молитвою батька Амет побоявся, тихо прослизнув поза його згорбленою у поклоні спиною. Не рипнувши дверима, вийшов надвір.

Треба було зібрати свою команду до того, як прокинеться Селище.

Добіг до помешкання Славка, підібрав камінець, кинув у шибку.

Славко скинув ковдру й опинився в повній амуніції: звечора ліг, не роздягаючись, аби не підвести товариша.

Мати вже принесла з хліву молока. Цокнула кухлем:

— Куди так рано? Пий!

Славко вмочив хитру мордочку в кухоль і випірнув з нього з білопінними вусами.

Поспіхом випите молоко забулькало в шлунку. Гикнув.

— Ма, я гуляти! Неділя ж! — і прожогом кинувся за тин, де вже місив пил босими п'ятами Амет.

Удвох помчали до Тимура.

Камінці довелося кидати разів зо п'ять, ховаючись у заростях.

Адже перед самим світанком Тимурові наснився страшний сон.

Уві сні його найкращий друг, Шурка Яструбиний Кіготь, полював на нього.

І був не в індіанському пір'ї, а в галіфе, яке носить його батько — відставний військовий комісар. Власне, вони вже давно так гралися: полювали одне на одного з дерев'яними рушницями, а потім мирилися.

А тут Шурка з величезним справжнім револьвером причаївся у старій шафі. І, як це буває лише уві сні, Тимур одразу здогадався: Шурка зовсім не по-дитячому полює на нього. Для захисту Тимур мав у руці лише старий ліхтар. А отже, сили були нерівні.

Тимур відступив у куток, притискаючи до себе ліхтар. Двері шафи зловісно зарипіли. Тимур підчепив і відкинув дверцята ногою. Стулка зі скрипом поїхала вбік. З шафи вийшов Шурка з револьвером, спрямованим прямо на Тимура.

Але світло Тимурового ліхтаря засліпило йому очі. Шурка зіщулився, прикриваючи очі вільною рукою.

Мить, коли вони дивилися одне на одного, тривала вічність. Шурка звів курок.

Тимур хотів крикнути — досить! Але голосу уві сні не було! А очі товариша дивилися на нього серйозно і вороже, палець тремтів на спусковому гачку.

— Ну, стріляй, Яструбиний Кігтю! — сказав Тимур.

Шурка відступив до стіни, де штабелями лежали мішки з картоплею, перечепився об них, відкинув голову і... вистрілив собі в скроню.

...Тимур прокинувся від різкого звуку.

Це в шибку стукнув камінець — знак від товаришів: треба вставати і бігти на вулицю. Там весело. Там купа забавок. Мати казала, що поганий сон треба одразу комусь переповісти — аби не здійснився.

Але кому?! З неменшим жахом Тимур згадав, що позавчора його індіанський брат, Шурка-Яструбиний Кіготь, разом із батьками виїхав із Селища. І не було трагедії більшої за цю. Це як руку відрубати.

Чи лишитися без ока.

І дарма, що друзі за вікном приготували нову розвагу, — Шурку не замінить ніхто!

Як око.

Як руку.

Тимур розтер захололі ноги, струсонув кучерявою давно не чесаною головою, відкинув ковдру і почав швидко натягувати штанці.

Збільшеною ватагою вони бігли до Чадера.

До Ізмаїла. До Петра. До Рустема. До Михася. До Аріфа. До Вовки.

Аж доки не збилися в чималу галасливу зграю.

І ось уже босонога ватага мчала на пагорб, звідки найкраще видно крайнє, ще не заселене, подвір'я, яке до цього ранку зяло тривожною порожнечою.

Звідти ж можна було поспостерігати і за Фаріде, дівчинкою з сусіднього подвір'я, — чи не вийде розвішувати білизну або прив'язувати на городі козу.

Або вмиватися з колодязя...

Казали про неї — йде, мов танцює. І все робить так, ніби спостерігає за нею сам Аллаг, вирішуючи, що ще додати до свого досконалого витвору років через десять.

Очі? Вони і без милості Всевишнього — великі, видовжені, мов горішки мигдалю, дивного фіолетового відтінку. Руки в зап'ястях тонкі, як виноградні лози, — подейкують, мовляв, до роботи не пристосовані. І такі ж тонесенькі литки, а п'яти, мов райські яблучка, — дарма, що весь день босоніж бігає. Волосся так блищить на сонці, що над головою сріблястий серпанок — короною. Обертаються на неї навіть старійшини, що весь день гріють на сонці старі кістки, хитають сивими головами — не до добра така краса, не до добра. Співчують батькам, мовляв, треба вже «баш ортюс» носити — хустину, що закриває голову і волосся, адже — сліпить.

Хлопці в школі смикають за коси, аби лише торкнутися.

Але сьогодні спостереження йде не за Фаріде.

Порожня хата під пагорбом нарешті заселяється!

І, ймовірно, не тими, хто вірить у страшні байки.

Хлопці залягли на пагорбі, молотячи повітря брудними п'ятами. Вчасно встигли: до обійстя якраз під'їхала вантажівка.

З кабіни вистрибнув кремезний чолов'яга в полотняних штанях, оббіг кузов і відкинув задній борт. До його простягнутих засмаглих рук стрибнула жінка в білій сукні, вкритій синіми горошинками, спідниця здійнялася веселим пузирем довкола струнких ніг.

Хлопці загигикали, заштовхали одне одного кулаками в боки. Таких суконь тут не носили, а, отже, ці люди — з якого-небудь далекого міста.

Жінка осмикнула сукню і так само, як чоловік, здійняла руки, знімаючи з кузова хлопчика. Він теж був одягнений не по-тутешньому, святково — в білій сорочці, чорних штанях. Голова хлопчика повністю поголена, лише над бровами квадратиком нависав кумедний світлий чубчик.

— Новенький... — шепнув Славко, прискіпливо оглядаючи хлопця, ніби примірюючись, чи здолає його, якщо опиниться на вулиці з ним сам-на-сам.

— Це бі-ло-руси, — сказав Тимур.

— Не білоруси, — заперечив Амет. — Батько казав, що вони з Донбасу.

— А де той Донбас? — запитав Чадер.

— А що то «білоруси»? — запитав Тимур.

— Географію треба вчити!

— А у нас ще немає географії, — вступився за товаришів Славко.

— Ану, цить! — роздав малим стусанів Рустем.

Між тим чолові'яга за допомогою шофера почав заносити до хати клумаки.

— Ух, ти! Швейна машинка! Я таку в дядька Соломона в місті бачив!

— Тю, в моєї мами є така сама.

— А це, диви, що таке?

Жінка навшпиньки діставала з кузова величезний перламутрово-зубастий короб. Дістала й передала хлопчикові, котрий обхопив предмет обома руками і став схожим на ящик з ніжками.

— Це патефон... — невпевнено сказав Славко.

— Пате... що?

— Сам ти патефон! — огризнувся Рустем. — Це акордеон.

— Що?

— Ну, гармошка така...

— Сам ти гармошка. Гармошка маленька. Така, як у дядька Федора. А це акордеон! Ба, який здоровецький!

Хлопці зареготали, спостерігаючи, як хлопець тягне короб до хати. Й одразу затихли, адже той почав підозріливо озиратися на всі боки:

луна котила сміх знизу доверху.

— Тихо. Цить. Почують...

Принишкили.

Жінка, знявши з кузова останній клумак, зупинилася посеред доволі запущеного саду, скинула босоніжки, обережно, ніби по воді, пройшлася уздовж паркану.

З хати вийшов хлопчик.

Немов укопаний, завмер на порозі, озираючи сад і подвір'я.

— Ну, досить, — скомандував Амет. — Підглядати недобре. Сьогодні увечері, як вийде на вулицю, познайомимось, що за птах.

Дійсно, спостерігати далі не було за чим. Хлопці відповзли метрів зо два, аби не бути на видноті, повставали і, обтрушуючи коліна, скотилися з іншого боку пагорба. Там у рівчаках можна було напекти картоплі й підставити спини і груди пекучому сонцю, попередньо розіклавши на них вирізаних з паперу коників.

* * *

Жінка в білій сукні входила до свого нового помешкання, незлобиво гукнувши до сина:

— Порвеш сорочку — приб'ю!

Хлопець лишився стояти у дворі, переминаючись з ноги на ногу.

Підібрав палицю, покрутив нею над головою. Що тут робити?

Пішов уздовж кривозубого висохлого живоплоту, що відділяв одну хату від іншої, вистукуючи по дерев'яних патичках барабанний дріб. І стишив кроки, коли помітив, що на протилежному боці майнула тінь.

Підкрався до найбільшої шпарини і носом до носа зіткнувся з величезними переляканими очима.

— Ой... — сказали Очі.

— Гав! — сказав хлопчик.

Очі кліпнули і перетворились на дівчинку — чорнокосу бубочку в синій сукні до п'ят.

— Ти дурний? — запитала дівчинка-Очі.

— Ми тепер будемо тут жити, — сказав хлопчик.

— Ну то й що? Ми тут здавна живемо, — знизала плечима дівчинка.

Хлопчик повис на паркані, не помітивши, як блаженька сорочка розлізлась одразу на обох боках.

— Па-ду-маєш! — сказав він, розглядаючи дівчинку. — А ми... Ми тут такий парканище зробимо! Височенний. До неба!

— Навіщо?

— Ну... Так...

Аргументів на користь побудови паркану він не знайшов, а тому додав:

— Мій тато на шахті працював! Ударник праці. А тепер у нього сели... сили... солі... Селікоз!!!

— А це що таке?

— Така шахтарська хвороба! Він навіть померти може! Але він все вміє. Намурує тут парканів! Ого-го!

— Все одно цариця Феодора до вас і крізь паркан прийде.

— Яка ще цариця? Царів не буває!

— Буває! Вона — цариця-воїн. Колись її на цих землях вбили. Тепер вона — примара! У-у-у... Ходить по ночах і таких, як ти, забирає. Бабайлар розповідав!

— Хто, хто?

— Бабайлар, дідусь тобто...

— А-а-а... Так і кажи: дідусь.

Він зіскочив з паркану і почав бити палицею по кущах, аж листя вихором розлетілось, осіло на стрижену голову.

— А ми її ось так! Ось так!

Дівчинка розсміялась.

З порога почувся жіночий голос:

— Фаріде! Фаріде!!

Хлопчик завмер, дослухаючись до нот, з яких складалося дивне слово — «Фа-Рі-Де!».

— Це тебе кличуть?

— Ага...

— А що це за ім'я таке?

— Яке?

Хлопець засоромився — фіалкові Очі дивилися гнівно.

— Ну, таке... Дивне. Я таких не чув.

— А як звуть тебе?

— Льошкою. Олексієм тобто.

І додав поважно:

— Я вмію грати на акордеоні!

З подвір'я знову почулося: «Фаріде! Фаріде!!»

Дівчинка різко розвернулася, дві довгі коси перекинулися за спину.

— А я... Я вмію вишивати, — сказала вона.

— Ну то й що? Моя мамка теж вишиває!

Фаріде зневажливо озирнулась:

— А у тебе сорочка порвалась!

Олексій зойкнув, закрутився довкола себе, мов песик, оглядаючи дірки під пахвами.

Дівчинка засміялась і стрімко пішла до своєї хати — так, немов несла на голові карафу з водою.

Льошка дивився услід.

Він іще ніколи не бачив, що можна *так* іти — не торкаючись п'ятами землі...

* * *

...перед тим, як Марієтта несподівано почула зі шпилю мечеті голос муедзина, Сара подумала, що в старості їй доведеться якийсь час жити без Марієтти, найкращої подруги.

Адже Марієтта на сім років старша за Сару.

І хоча її судний день іще не близько й обидві вони ще живі-здорові, сповнені сил і молодості, проте, коли Сарі буде сімдесят, Марієтті перевалить за восьмий десяток. Доведеться ховати її і доглядати могилу. Садити квіти — такі, які любить Марієтта, «пострільники». Або, як їх називає подруга, — сонячники. А по-Сариному — підсніжний тюльпан, сон-трава: сині голівки вкриті срібним пухом, мов памороззю. Сара боїться цих квітів. Але доведеться садити їх і тихенько просити Марієттиного Аллага, щоб дав любій подрузі найкращий куточок у райському саду.

І робити це так, щоб ніхто не чув, не бачив. Адже Марієтта — мусульманка, а Сара — іудейка. А отже, Сарі доведеться просити обох — і Аллага, і Ягве.

А це, певно, гріх?

Але той час іще не близько, стрепенулася Сара, що за дурні думки лізуть до голови зранку?

Просто страшно лишитися без подруги.

Єдиної, хто знає, як цілує її, Сару, Адам (кому ще таке розповіси?), як діти народжуються, і що вона, Сара, при цьому відчуває в найдрібніших деталях, і хто так, як і вона, Сара, не називає хвойдою нещасну Аглікамал, а розуміє, що це — любов.

Любов безмежна і не має віросповідання. Вона сама по собі — віра.

Марієтті вона не випала і навряд чи вже випаде в її тридцять. Тут її давно вважають за стару.

Тому живиться Марієтта розповідями Сари.

Сидить зіщулена, затуляючи обличчя покривалом, адже соромно слухати, про що та шепоче в палаюче вухо. Але ж — ці-і-і-каво.

А розповідає Сара про те, як у Бердичеві (де той Бердичів?!) хотіли видати її, тринадцятирічну, за адвоката (що воно таке — «ад-во-кат»?), а вона вже з Адамом-скрипалем таємно зустрічалася. А в того Адама — з десяток братів і сестер. І всі босі ходили, але веселі: той на скрипочці грав, той — на цимбалах, той на гітарі. Жодного весілля без них не обходилось!

От і догралися-довеселилися до того, що старший, Адам, звабив юну Сару та ще й дитину їй зробив у найбуремніший рік, коли отаман Орел з подачі ображеного нею нареченого мстився чи не всім місцевим — усіх без розбору до стінки ставив. І довелося молодцям аж до Криму тікати від того адвоката, що всю родину за тиждень нанівець звів — та так, що й слідів не залишилось ані від них, ані від хати на вулиці імені товариша Карла Лібкнехта.

Втекли, в чому були і як були — під хупою не стояли, без рабина і кантора, зате з пузом. І донька, Соня, народилася у гріху. І року не прожила, бідолашна.

Проте сподіваються, що народяться ще діти. Адже — любов!

Велика сила!

От і Аглікамал ні в чому не винна, казала Сара, адже Ісус, Аллаг, Ягве, Магомет та інші численні пророки часом діють із заплющеними очима — роздають любов не за належністю до віри. Хіба Аглікамал винна, що всі боги тоді, у далекому 1913-му, заспались?

І що тепер?

Тепер грішницю Аглікамал усі тут вважають божевільною. Обходять десятою дорогою. Особливо чоловіки. Бо побоюються, що вона всіх потягне за собою на невидимій ниточці.

Не помітиш, як у прірву заведе. Адже струменить від неї таке світло, за яким проти власної волі йдеш, не розбираючи дороги.

Сарин Адам хоч і без забобонів, але й сам іноді крадькома поглядає, як іде Аглікамал по воду — очей не відвести. А за нею, мов біла кізонька, біжить її дитя — Анеля.

І обох накриває сонячним промінням навіть у дощовий день.

І медом змащені їхні сліди: ступиш і загрузнеш на все життя.

* * *

...Аглікамал досі захлинається медом любові.

Дихає його ароматом, спить у меду, омиває ним обличчя і стопи, висить у медовій стихії, розіп'ята і розкрилена, як барвистий метелик у бурштині.

Але метелик — мертвий.

А Аглікамал — жива.

І сяє рівним медовим світлом, мов живе в ній сонце — підсвічує зсередини, зігріває всіх, хто опиняється поруч. Досі сяє. Як у той перший день, коли спустилася з карафою до гірської річки і побачила «Намальованого».

Було їй тоді п'ятнадцять.

Це був серйозний вік, і вона вже була заручена з Енвером, сином заможних козопасів. І це здавалося неймовірним успіхом, адже до Аглікамал і її матері, Танзілі, в Селищі ставилися з пересторогою. Були вони приїжджі, до того ж — без чоловіка і батька.

Подейкували, що він іновірець, хоча Танзіля усіляко те заперечувала. Проте важко було повірити в інше, адже Аглікамал була світлоока і мала в рудуватому волоссі дивне біляве пасмо — «мічена». А чи народжуються такі мічені в порядній традиційній родині?! Місцевий фельдшер казав, що існують у світі люди — «альбіноси». Але що воно таке, ніхто достеменно не знав. Боялися того пасма, казали, що то «знак шайтана».

Проте обрала дівчину в невістки найзаможніша родина і це затулило вуста найзапеклішим пліткарям. Звісно, що спочатку батьки Енвера були проти, адже давно пригледіли для сина юну Саліху, ніжну і сором'язливу, мов недоторканний гірський едельвейс.

Вже й про заручини домовились.

І коня відгодували в подарунок.

А Енвер усе ходив довкола Аглікамал, немов божевільний. Навіть зі скелі погрожував скочити, аж доки не отримав згоду батьків: син був єдиним, шкода втрачати. В Аглікамал не питали, адже і без того було зрозуміло, що перепадає міченій шайтаном дівчині щастя, за яке мусить триматися і берегти, як око.

І все йшло до весілля, і склалося б так, як у інших, якби не пішла вона одного дня до гірського потоку.

Все сталося як у пісні, «іляхи вакуфяї», що означає «зупинка на шляху до Бога». І сталася ця зупинка теж мов у пісні — біля джерела, поки лилася вода до карафи.

Так і в легендах розповідається.

Але то — в легендах...

А Аглікамал спустилася до джерела без жодної думки про божественну зупинку. По воду пішла...

На той час стояв у Селищі полк, що проводив навчання напередодні війни, яка от-от мала початися.

До чужинських полків тут звикли.

Чимало їх побувало в цих краях.

І запекла ворожнеча була, і така ж запекла дружба — із кинджалом за пазухою.

Ховали від москаликів юних красунь, догоджали шашликами і полюванням на диких кіз, записувались до війська, аби надсилати родинам сякий-такий солдатський заробіток. І різали одне одного вночі...

Всяке бувало.

У той далекий рік подейкували в Селищі про «Намальованого». Від саклі до саклі, від хати до хати тільки й чути було про молодого улана. І справді був той юний польський офіцер ніби з ярмаркової листівки — «намальований», інакше й не скажеш! Та й ім'я його лунало, як рядок з дестан — епічної оповіді ашиклара: Мечислав П'яст-Гржембовскі. Не вимовиш. Хіба що проспіваш. І сам він був як музика.

Ховали від нього доньок і православні, і мусульмани, й іудеї — від гріха подалі, адже надто гарним був. Забороняли навіть дивитися в його бік! І не тому, що розпусний, як інші молодики-іновірці, а навпаки — тому, що за таким, як за мелодією дудука, пішла б кожна.

Але тільки не Аглікамал!

Вона лише по воду пішла.

А ще — поки рано, волосся під водоспадом помити, як її мати вчила.

А ще — пошепотітися з водою, відчутти її теплі обійми, поринути в дитинство, пригадати, як мати обіймає. Адже тепер не обіймає. Не годиться дорослу дівку пестити.

А Аглікамал уже доросла, вже наречена! І настрашена розповідями старших про інші обійми — пекельні, чоловічі. Хоча антер, сукня з

домотканої бавовни, у неї ще закоротка і покривало — марама — зеленого, ще «дівочого», кольору.

І босоніж ходити їй поки що не заборонено.

І допоки це все ще можна, вона вільна, мов пташка.

І така ж весела, сповнена сподівань на диво.

...Потужний струм сріблястої води падав з високого каменю, збивав піну в западині і стишувався в купелі озера, рівного, мов дзеркало.

Посередині цієї купелі побачила Аглікамал диво — ангела!

Він стояв по пояс у воді, весь укритий позолотою і сріблом — точно як на іконі, що у православній церкві перед брамою намальована.

Випустила з рук карафу й подалася до нього — ввійшла прямо у воду, як була. Боялася, що видіння зникне, не благословить, не заговорить до неї, не вимовить небесного одкровення, на яке вона так чекає.

Ось тоді всі боги світу й заплющили очі.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

Неймовірна. Ода до
радості. Роман

Перейти до категорії
Художня література

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ